

2016-05-30

Dnr Forte 2016-01343

Dnr S2016/02521/SF

Remissvar: Hälsöväxling för aktivare rehabilitering och omställning på arbetsplatserna (Ds 2016:8)

Sammanfattning

Forte instämmer i behovet av att ge arbetsgivare incitament till att verka förebyggande och ta en aktiv roll i rehabilitering för återgång i arbetet vid sjukskrivning.

När det gäller metoder för rehabilitering till återgång i arbetet behövs mer forskning om effektiva metoder och vilka typer av insatser från arbetsplatsen som är verkningsfulla.

Även om ekonomiska incitament i många sammanhang visat sig effektiva, så måste effekten av den omfattande kostnadsväxlingen som föreslås utvärderas under en längre period.

Promemorian nämner möjliga negativa effekter av förslaget, vilket gör att Forte menar att det sammantaget är osäkert om reformen skulle få de önskvärda effekterna.

Forte anser att företagshälsovårdens roll i förebyggande arbete och rehabilitering bör lyftas fram tydligare, och att ytterligare forskning behövs om företagshälsovårdens struktur och arbetssätt.

Om reformen genomförs enligt förslaget är det mycket angeläget att planera in noggrann uppföljning och utvärdering av effekterna.

Forte har under de senaste åren i olika utredningar visat på arbetsplatsens roll för att förebygga långtidssjukskrivning, och att arbetsplatsen måste engageras också i rehabilitering av personer för återgång i arbete vid sjukskrivning. Med vårt uppdrag att stödja forskning inom både hälsa, arbetsliv och välfärd, och att verka för nyttiggörande av forskning, ligger de frågeställningar som promemorian tar upp centralt inom våra ansvarsområden.

Det förslag som presenteras i promemorian syftar till att skapa incitament för arbetsgivare att på ett mer aktivt och effektivt sätt arbeta med förebyggande arbetsmiljöarbete samt med tidig rehabilitering med målet att minska den idag höga nivån på sjukskrivning och aktivitetsersättning. Även för den enskilda organisationen antas sådana insatser resultera i flera positiva effekter, som

minskad sjukfrånvaro, lägre arbetskraftskostnader samt högre vinster samt eventuellt fler antal anställda.

Det sägs med rätta att den samlade forskningen inom de två diagnosgrupperna psykiska och muskuloskeletala tillstånd att arbetsplatsnära insatser och arbetsgivarens engagemang är viktig för återgång i arbete. Viken typ av insatser som bäst främjar återgång i arbete efter långtidssjukskrivning är dock inte helt klarlagt, och här behövs ytterligare forskning. I promemorian citeras Fortes utvärdering av Rehsam-satsningen (sid 76). Det sägs korrekt att några projekt som engagerat arbetsgivare har visat positiv effekt, men samtidigt hade många projekt ännu inte slutredovisat, och Fortes slutsats i utredningen är snarare att mer forskning behövs om verksamma metoder för rehabilitering till återgång i arbete.

Grundtanken att genom incitament stödja arbetsgivare att i högre utsträckning ta ansvar för arbetsmiljöarbete och tidig återgång efter sjukskrivning ter sig rimligt, men underlaget för att det verkligen ska ge en sådan effekt är inte så starkt förankrat som antas i promemorian. En viktig förändring var införandet av sjuklön i Sverige i början av 90-talet, som kunde ha diskuterats mer ingående i promemorian. En allmän bedömning är att den initialt gav starka incitament för arbetsgivare att hålla ner sjukskrivningstalen, och tänka mer på arbetsmiljön, men att effekten inte var långvarig. Förslaget om att låta arbetsgivaransvaret träda in från dag 90 innebär incitament för att motverka långtidsfrånvaro, medan sjuklöneperioden mer är inriktad på korttidsfrånvaro. Statistiken visar att för varje vecka en sjukskrivningsperiod förlängs ökar svårigheterna att komma tillbaka till arbetet. Därför kan ett kostnadsansvar som inträder dag 90 anses väl sent, och att incitament för att verka för mindre sjukfrånvaro möjligen skulle vara "kännbar" tidigare under sjukskrivningstiden.

Sammantaget är det vetenskapliga underlaget för effekter av en utgiftsväxling som föreslås osäkert, och ytterligare forskning om effekten av sådana reformer är angeläget.

Vidare kan den typ av ekonomiska incitament som föreslås knappast i sig vara tillräckligt för att uppnå önskade effekter. Att genomföra en sådan genomgripande reform kräver ett omfattande spridnings- och implementeringsarbete. I promemorian påpekas att en förutsättning för att förslaget skall få de effekter det eftersträvar är att försäkringskassan går ut med information tidigt om avgiften. Vidare krävs stöd och informationsinsatser till arbetsgivare för att de mer aktivt ska kunna arbeta med insatser inte bara från dag 90, utan tidigt i en sjukskrivningsprocess, och förebyggande generellt på arbetsplatsen.

En aspekt som inte belyses närmare i promemorian är företagshälsovårdens roll. I Holland, varifrån andra exempel i utredningen hämtas, infördes efter en period stöd och förstärkning av företagshälsovården för att den så kallade grindvaktfunktionen skulle fungera optimalt utifrån evidensbaserade principer. Forte menar att fortsatt diskussion om arbetsgivarens roll och ansvar bör ta in företagshälsovårdens roll, och att modeller utvecklas för hur denna kan fungera på ett mer förebyggande sätt än vad som idag är fallet på många arbetsplatser. Diskussionen bör också återupptas om finansiering av företagshälsovården, då denna är ojämnt fördelad, och många små arbetsplatser har svårt att etablera kontakt med bra och välfungerande företagshälsovård för stöd i förebyggande insatser och rehabilitering.

Sammanfattningsvis ser Forte positivt på insatser som ger incitament till förebyggande insatser på arbetsplatsen, och tidig rehabilitering. Vi menar dock att det vetenskapliga underlaget om effekterna av en kostnadsväxling av den typ som föreslås fortfarande är bristfälligt och att det är osäkert om man kan förvänta sig de effekter som anges, även på lång sikt. Forte anser att ytterligare forskning behövs om hur arbetsplatsen mer aktivt kan bidra till mindre sjukskrivning och snabbare återgång i arbete. Att belysa företagshälsovårdens roll i det arbetet är angeläget. Om ett förslag om kostnadsväxling genomförs är det angeläget med noggrann uppföljning och utvärdering av effekterna.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Ewa Ståldal, efter föredragning av huvudsekreterare Peter Allebeck i samråd med styrelseledamoten Lena Abrahamson.

Ewa Ståldal
Generaldirektör